

Datum: 14.05.2025

Medij: Danas

Rubrika: Dijalog

Autori: Dr Goran Bašić

Teme:

Napomena:

Površina: 497

Naslov: Istina nije ono što se servira, već ono što se traži uprkos posledicama

Strana: 12

GLEDIŠTA: STO GODINA OD ROĐENJA AKADEMIKA LJUBOMIRA TADIĆA

Istina nije ono što se servira, već ono što se traži uprkos posledicama

Dr Goran Bašić

Obeležavamo stogodišnjicu rođenja Ljubomira Tadića. Njegova intelektualna ostavština je bogata i ostavila je dubok trag u društvenim naukama, ali i političkom sazrevanju našeg društva i idejnom usmeravanju tokova njegovih promena u drugoj polovini XX veka. Njegov filozofski i javni angažman ukorenjen je u dubokom uverenju da „nema slobode bez istine, ali ni istine bez hrabrosti da se bude slobodan“. U tom misaonom trouglu - istina, sloboda, odgovornost - oblikovao je ne samo teorijske uvide, već i životni stav.

Tadić je bio dosledan u oglašavanju prirode, i danas aktuelnih fenomena, totalitarizma i autoritarosti, ali i na prosvetljavanju javnosti da sloboda nema suštinu ukoliko nije zasnovana na istini i pravdi. Slobodu je shvatao kao esencijalno pravo svakog da misli i deluje u skladu sa svojim uverenjima i da se njena mera može postići samo u slobodnoj raspravi u javnosti u kojoj se ideje racionalno i argumentovano sučeljavaju u slobodnom

društvenom prostoru. Postojanje demokratskih institucija, poput parlamenta i medija, nisu dovoljan garant za ostvarivanje supstancijalne slobode, jer se ona lako uzurpira ukoliko: „javna reč ne počiva na istinitosti i argumentaciji, već na dogmama, propagandi ili strahu“, odnosno, na „pseudojavnim ritualima“. Za njegovo shvatanje ostvarivanja ideje slobode veoma je važno da se omogući nesmetan i legitiman uticaj javnosti u političkom životu. U suprotnom, postoji puka iluzija o ulozi javnosti, koja u stvarnosti postaje alibi legitimizacije autoritarne političke vladavine u kojoj odluke donosi jedan ili nekoliko. Tadić nije verovao u istinu kao gotovu datost, već kao neprestano traganje, rizik, sukob sa zabludom. „Istina nije ono što se servira, već ono što se traži uprkos posledicama“, govorio je u trenucima kada je to traganje značilo političku izolaciju, gubitak položaja, pa i egzistencijalni rizik.

Univerzalnost Tadićeve misli je utemeljena u klasičnoj političkoj literaturi, a njena oštrina jednako para niti pletiva u kojima su građani čvrsto utkani i sapeti različitim formama meke i čvrste moći. Javnost ima snagu, a demokratija diše ukoliko postoje pluralističko sučeljavanje mišljenja, slobodan pristup informacijama, odsustvo

straha da se govori o bilo kojoj temi i o bilo kome, odnosno, da postoji slobodan socijalni prostor u kojem je moguće argumentovano osporavanje autoriteta. Demokratija je „isprazna ako se svodi samo na formalno slobodnu državu, a čovek u njoj ostaje neslobodan“.

Ljubomir Tadić (1925–2013)

Ljubo Tadić je bio dosledan u stavu da je otelotvorenje istine u javnom prostoru **preduslov pravednog društva** u kojem postoji sloboda za otvoreno suočavanje sa zabludama i nepravdama.

Tadićevo delo, koje ima svoju filozofsku, sociološku i pravnu dubinu, je živo. U savremenom društvu, i te kako je aktuelna njegova kritika

liberalizma da je nesposoban da obezbedi supstancijalne slobode, jer redukuje suštinu slobode na formalne aspekte, zanemaruje objektivne prepreke koje onemogućavaju ostvarivanje suštinske slobode, dekonstruiše zajedničke vrednosti, odnosno, neguje mitomaniju individualističkih kompetencija i, najzad, zanemaruje suštinske odnose moći i dominacije, koji i te kako utiču na građansku svakodnevicu. Danas, u vreme sveprisutnog relativizovanja istine i trivializacije slobode, Tadićeve misli ponovo dobijaju težinu upozorenja:

Ljubomir Tadić je uz Vojislava Stanovčića, Vučinu Vasovića, Dragoljuba Mićunovića, Andriju Krešića, Čedomira Čupića, Đura Šušnjića, Borislava Pekića, Borislava Mihajlovića Mihiza, Nebojšu Popova, Zagorku Golubović, Božidara Jakšića i druge, presudno doprineo sazrevanju političke kulture u Srbiji, ali čini se da je, Ljubomir Ljubo Tadić, praktičnim delovanjem i harizmatičnom kritikom „nedodirljivih“ obeležio duh, ne samo svoje, nego i potonjih generacija koje su držale do istine i slobode

„Kad se istina zameni korisnošću, a sloboda udobnošću, društvo prestaje da bude zajednica ljudi, a postaje masa kojom se upravlja.“ Savremena politička filozofija sledi Tadićevo predosećanje o budućnosti demokratije u savremenoj liberalnoj paradigmi i zagovara proširenje demokratskih kapaciteta liberalizma ka afirmaciji društvene jednakosti i ograničavanju nekontrolisane moći kapitala.

Ljubomir Tadić je uz Vojislava Stanovčića, Vučinu Vasovića, Dragoljuba Mićunovića, Andriju Krešića, Čedomira Čupića, Đura Šušnjića, Borislava Pekića, Borislava Mihajlovića Mihiza, Nebojšu Popova, Zagorku Golubović, Božidara Jakšića i druge, presudno doprineo sazrevanju političke kulture u Srbiji, ali čini se da je, Ljubomir Ljubo Tadić, praktičnim delovanjem i harizmatičnom kritikom „nedodirljivih“ obeležio duh, ne samo svoje, nego i potonjih generacija koje su držale do istine i slobode. Rečenica koju je izgovorio 1966. godine prilikom protesta studenta Univerziteta u Beogradu protiv rata u Vijetnamu da je „vlast samo postavila ogradu prema univerzitetskoj zajednici koju činimo studenti i profesori koji smo ovde da branimo autonomiju univerziteta i elementarne građanske slobode“ jednako je, na istom mestu gde je izgovorena, aktuelna i šest decenija kasnije.

Autor je direktor Instituta društvenih nauka

